

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ทรัพยากรมนุษย์จัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งคนไทยทุกคนควรได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554, 1 ตุลาคม 2549) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในหมวดที่ 1 มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำให้นักจิตวิทยาและนักวิชาการศึกษา มุ่งศึกษาและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังกล่าว ซึ่งแต่เดิมเชื่อกันว่าความสามารถทางเขavnปัญญา หรือไอคิว คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข ต่อมาเมื่อนักจิตวิทยาหลายท่าน เริ่มตั้งข้อสงสัยว่าแท้จริงแล้วไอคิวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้คน ๆ หนึ่งประสบความสำเร็จในชีวิตได้ทุกด้าน เพราะในความเป็นจริงชีวิตต้องการทักษะและความสามารถในด้านอื่น ๆ อีกมากมายที่นอกเหนือไปจากการจำเก่ง การคิดเลขเก่ง หรือการเรียนเก่ง โดยนักจิตวิทยายืนยันว่า เขavnปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในชีวิต เช่น การเรียนหรือการทำงานเพียง 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่เหลือเป็นปัจจัยด้านอื่น ๆ ซึ่งรวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ หรืออีคิว ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งในกลุ่มนักวิชาการและบุคคลทั่วไป เนื่องจากความตึงเครียดในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ทำให้บุคคลเริ่มหันมาตระหนักถึงความสำคัญของภาวะอารมณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตของตนเอง และผลกระทบต่อผู้อื่น คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี มักจะประสบความสำเร็จ มีความพึงพอใจในชีวิต และสามารถสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ออกมาได้ ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ มักจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในจิตใจ พลอยทำให้ขาดสมาธิในการทำงานและมีความคิดที่หมกมุ่น กังวล ไม่ปลอดโปร่ง ดังนั้นการเรียนรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้าอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขทั้งในด้านของการศึกษาและการทำงาน

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาแตกต่างออกไปจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากนักศึกษาต้องรับผิดชอบตัวเองมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกวิชาเรียน การปรับตัวในสายการเรียน การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน การเลือกคบเพื่อนหรือรวมไปถึงการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ ซึ่งในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ พบว่ามีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาทางด้านอารมณ์ความรู้สึกลจนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการ

ตั้งครรภ์ระหว่างเรียนหรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่น ๆ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ที่มีมาจากความอ่อนแอทางเขาวนปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่นได้

ในปีพ.ศ. 2549 สถิติการฆ่าตัวตายของประชากรในประเทศไทย สํารวจจากประชากรทั้งสิ้น 62,828,706 คน ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ มีจำนวน 3,612 คน คิดเป็น 5.75 ต่อประชากรทั้งสิ้น และฆ่าตัวตายไม่สำเร็จ มีจำนวน 22,044 คน คิดเป็น 35.09 ต่อประชากรทั้งสิ้น ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ คือ น้อยใจที่คนใกล้ชิดดูต่ำ หรือว่ากล่าว (ร้อยละ 43) รองลงมาคือ ทะเลาะกับคนใกล้ชิด (ร้อยละ 36) ปัญหาผิดหวังในความรัก/หึงหวง (ร้อยละ 23) และปัญหายากจน/ ชัดสน/ ตกงาน (ร้อยละ 14) ตามลำดับ ส่วนใหญ่ใช้สารเคมี (ร้อยละ 46) ไม่ได้คิดวางแผนมาก่อน (ร้อยละ 86) กลุ่มเสี่ยงสูงคือ วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การศึกษาต่ำกว่ามัธยมปลาย อาชีพเกษตรและรับจ้าง พักอาศัยอยู่คนเดียว มีปัญหาครอบครัว บิดา-มารดาหย่าหรือแยกกันอยู่ มีรายได้น้อย มีอาการโรคจิต มีประวัติเคยใช้สารเสพติด เคยทำร้ายตนเองมาก่อน และมีโรคประจำตัวเป็นโรคเรื้อรัง ปัจจัยเสี่ยงของการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ได้แก่ การใช้สารเสพติด การผิดหวังเรื่องความรัก การเรียน ฯลฯ (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 5) จากปรากฏการณ์การฆ่าตัวตาย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสภาวะทางอารมณ์ ดังที่ปรากฏให้เห็นในหนังสือหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและนักศึกษา ดังตัวอย่างนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ชั้นปี 4 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีน้อยใจทำคะแนนสอบไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจึงใช้เชือกไนลอนผูกคอตายเพื่อหนีปัญหา (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 28 พฤษภาคม 2556) หรือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนชื่อดังในเมืองกาญจนบุรีตีเมียพิษฆ่าตัวตายหลังประสบปัญหาขาดทุนทรัพย์ในการเรียน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 20 พฤษภาคม 2556)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นและเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารหรือผู้ปกครองในการพัฒนาหรือเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้นักศึกษามีชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสุข และสามารถทำประโยชน์อย่างมีคุณค่าสำหรับสังคมและสภาพแวดล้อมได้ในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ทั้งรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข และภาพรวม
3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ เกรดเฉลี่ยสะสม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล และบรรยากาศในครอบครัว

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล และบรรยากาศในครอบครัว มีอิทธิพลต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

2. เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล และบรรยากาศในครอบครัว ที่แตกต่างกันจะมีระดับความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถรู้เท่าทันตามความเป็นจริง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่นสามารถควบคุมอารมณ์ และแรงกระตุ้นภายใน รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ ตลอดจนสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีและดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วยด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเองพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงผลักดันภายในตัวบุคคลที่แสดงถึงความต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ในแนวทางเดียวกัน

3. ความวิตกกังวล หมายถึง ภาวะที่บุคคลไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการหรือ บางครั้งก็หาสาเหตุไม่ได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ รู้สึกหวั่นไหว ไม่มั่นใจ ตื่นเต้น ว้าวุ่น เครียด อึดอัด กระสับกระส่าย บางครั้งทำให้ความสนใจลดลง เป็นผลให้การรับรู้สั้น

4. บรรยากาศในครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว และการมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

บรรยากาศในครอบครัวที่ดี หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมของบิดามารดา การปฏิบัติของสมาชิกเป็นไปตามเกณฑ์ของครอบครัว เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นมีการแก้ปัญหาาร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวมีการพักผ่อนร่วมกัน และมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน

บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัวที่ดีต่อการอบรมของบิดามารดา การปฏิบัติตาม

กฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว มีการพักผ่อนร่วมกันและมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกันอยู่ในระดับปานกลาง

บรรยากาศในครอบครัวที่ไม่ดี หมายถึง สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ไม่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนกันและกัน มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน โกรธเคืองกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

5. เกรดเฉลี่ยสะสม หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมทุกรายวิชาจนถึงปีการศึกษาที่ 2/2550 และ 2/2555

6. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ระดับปริญญาตรี (ภาคปกติ) ภาคเรียนที่ 1 ที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2551 และ 2556

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสดตรวจสอบระดับความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองเพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคม
4. เพื่อนำผลที่ได้เสนอผู้บริหารหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับนักศึกษา